

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιώργος Ίωάννου, Μες στους προσφυγικούς συνοικισμούς

Στέκομαι και κοιτάζω τὰ παιδιά· παίζουνε μπάλα. Κάθομαι στο όρισμένο καφενεϊό· σέ λίγο θά σχολάσουν και θ' αρχίσουν νά καταφτάνουν οί μεγάλοι, Κουρασμένοι απ' τή δουλειά, είναι πολύ πιό αληθινοί. Οί περισσότεροι γεννήθηκαν ἐδῶ σ' αὐτή τήν πόλη, ὅπως κι ἐγώ. Κι ὅμως διατηροῦν πιό καθαρά τὰ χαρακτηριστικά τῆς ράτσας τους και τήν ψυχή τους, ἀπό μᾶς τούς διεσπαρμένους. Ἰδίως ὅταν τούς βλέπω ἐδῶ, μοῦ φαίνονται πιό γνήσιοι. Κάπως ἀλλοιώτικοι μοιάζουν μακριά, σέ ἄλλα περιβάλλοντα συναντημένοι.

Ἡ ἀλήθεια πάντως εἶναι πῶς στο ζήτημα τῆς ἀναγνώρισεως ἔχω φοβερά ἐξασκηθεῖ. Ὅπου κι' ἂν εἶμαι, τόν Πόντιο, ἄς ποῦμε, τόν διακρίνω ἀπό μακριά· κι ἀπό μιά γραμμή τοῦ κορμιοῦ του μονάχα. Δέν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀκούσω τήν ὁμιλία του, οὔτε νά διαπιστώσω τήν ἀλλιώτικη μελαγχρινάδα. Σπανίως νά πέσω ἔξω. Ἀπό κοντά ὅμως εἶμαι ὀλοτέλα ἀλάνθαστος. Τό ἴδιο και μέ τούς Καραμανλῆδες, τούς Καυκάσιους, τούς Μικρασιάτες απ' τίς ἀκτές, τούς ἄλλους απ' τὰ βᾶθη, τούς Κωνσταντινουπολίτες, ἀπό μέσα ἢ απ' τὰ περιχώρα κι ἄς ἐπιμένουν ὅλοι τους πῶς εἶναι απ' τήν καρδιά τῆς Πόλης, κι απ' το Γαλατά. Οί Θρακιῶτες ὅμως ἔρχονται πιό καστανοί· ξανθοί πολλές φορές, κι εὐκολότερα μπερδεύονται μέ πρόσφυγες ἀπό μέρη ἄλλα. Ἐξάλλου σά νά ἔχουν χάσει τήν ἰδιαίτερη προφορά τους ἢ ἴσως ἐγώ νά τήν ἔχω συνηθίσει. Μπερδεύονται κυρίως μ' αὐτούς πού ἦρθαν απ' τή Ρωμυλία. Αὐτό συμβαίνει κι ἀνάμεσα στους Ἡπειρώτες και στους ἄλλους απ' τίς περιοχές τοῦ Μοναστηριοῦ.

Ὅταν τούς μπερδεύω, τούς καταλαβαίνω συνηθῶς ἀργά· γιατί ἔχω τόση πεποίθηση πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα, ὥστε σπανίως ρωτῶ. Κατά βάθος βέβαια αὐτό δέν εἶναι σφάλμα, εἶναι διαπίστωση.

Κι ὅμως πόση συγκίνηση ἔχει νά κοιτάξεις ἢ νά συζητᾶς στά καφενεῖα και νά διαισθάνεσαι τή δική σου ἢ μιά ἄλλη πανάρχαια ράτσα. Ἀκοῦς ἐκεῖνες τίς φωνές μέ τή ζεστή προφορά και σου 'ρχεται ν' ἀγκαλιάσεις. Ὄνόματα ἀπό σβησμένους τάχα λαούς και χῶρες δειλιάζουν μέσα στό νοῦ· μεθῶ μονάχα και πού τὰ λέω ἀπό μέσα μου, καθῶς ὀλοένα βεβαιώνομαι. Χαίρομαι νά κοιτάζω τίς ἀδρές και τίμιες φυσιογνωμίες τους, κι ἀνατριχιάζω βαθιά, ὅταν σκέφτομαι πῶς αὐτός πού μοῦ μιᾶ εἶναι δικός μας ἄνθρωπος, τῆς φυλῆς μου. Κάτι σά ζεστό κύμα μέ σκεπάζει ξαφνικά, θαρρεῖς και γύρισα ἐπί τέλους στήν πατρίδα ἢ πού δέ γεννήθηκα κάν ἐκεῖ. Τό αἷμα μου ἀπό κεῖ μονάχα τραβάει· ἐκτός και ἂν εἶναι

ἀληθινό πώς ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπ' αὐτά πού τρώει καί πίνει, ὅποτε πράγματι εἶμαι ἀπό δῶ. Καί πώς ἐξηγεῖται τότε ὅλη αὐτή ἡ λαχτάρα;

Γυρνῶ μέσ στους προσφυγικούς συνοικισμούς μέ δυνατή εὐχαρίστηση. Θράκες, Χετταῖοι, Φρύγες, ὄμορφοι Λυδοί, πάλι, θαρρεῖς, ἀνθοῦν ἀνάμεσά μας. Οἱ ἴδιοι δέν ξέρουν βέβαια αὐτά τά ὀνόματα· γιά μένα ὅμως εἶναι φορτωμένα μυστήριο καί ἀγάπη. Κι' ἂν ἀκόμα δέν εἶναι, πολύ θά ἤθελα νά ἦταν ἔτσι ἡ ἀλήθεια.

Κι ὅμως τά τελευταῖα χρόνια ἔχουν κάνει τό πᾶν γιά νά σκορπίσει ἡ ὀμορφιά αὐτή στους τέσσερις ἀνέμους. Οἱ ἐγκληματίες τῶν γραφείων ἐκμεταλλεύονται τή ζωηράδα τους καί τήν ἀγνότητά τους. Τούς ἐξώθησαν νά σφάξουν καί νά σφαχτοῦν· νά φαγωθοῦν, ιδίως μεταξύ τους. Τώρα φυσικά τούς τρέμουν καί προσπαθοῦν νά τούς ξεφορτωθοῦν μέ τή μετανάστευση. Πολύ ἀργά, νομίζω.

Κάθε φορά πού φεύγω ἀπό κεῖ, με ἀποχαιρετοῦν χωρίς νά δείξουν παραξένεμα, ἂν καί ἀγνωστοί μου ἄνθρωποι. Τούς πληροφορεῖ το αἷμα τους γιά μένα, ὅπως καί τό δικό μου μέ κάνει νά τούς κατέχω ὀλόκληρους. Πάντως ποτέ τους δέν ἐπιμένουν νά μέ κρατήσουν στίς παρές τους.

Ὀλομόναχος, ξένος, πεντάξενος, χάνομαι στίς μεγάλες ἀρτηρίες. Ὅταν ἀνάβει τό κόκκινο καί σταματοῦν τ' αὐτοκίνητα, μοῦ φαίνεται γιά μιά στιγμή πώς παύει ἐντελῶς κάθε θόρυβος. Ἐρυθρά καί λευκά αἰμοσφαίρια σά νά κυκλοφοροῦν. Κι ὅμως βλέπω πώς τό πλῆθος ἐξακολουθεῖ νά περπατᾶ, νά κουβεντιάζει ἢ νά γελάει. Σταματῶ πολλές φορές στή μέση τοῦ πεζοδρομίου, κι ὅπως στό κούτσουρο πού κόβει τό νερό, ἔτσι περιστρέφονται γύρω μου οἱ διαβάτες. Τώρα πού δέν ἐμποδίζουν οἱ μηχανές, ἀκούω χιλιάδες βήματα στό πλακόστρωτο. Μοῦ ῥχεται νά καμπυλώσω τή ράχη μου γιά νά περάσει χωρίς ἐμπόδια αὐτό τό ποτάμι. Τῆς Γονατιστῆς, ὅταν περνάει ἀπό πάνω μου τό βουβό ποτάμι τῶν προγόνων, γονατισμένος πάνω σά καρυδόφυλλα, σκύβω βαθιά στό χῶμα, γιά νά μή βγάλουν οἱ ψυχές ἐξαιτίας μου τόν παραμικρότερο βόμβο.

Ἐγώ ὅμως ἀπό τώρα εἶμαι βαριά παραπονεμένος. Μέσα στους ξένους καί στά ξένα πράγματα ζῶ διαρκῶς· στά ἔτοιμα καί στά ἐνοικιασμένα. Συγκατοικῶ μέ ἀνθρώπους πού ἀδιαφοροῦν τελείως γιά μένα, κι ἐγώ γι' αὐτούς. Οὔτε μικροδιαφορές δέν ὑπάρχουν καν μεταξύ μας. Ὁ ἕνας ἀποφεύγει τόν ἄλλο, ὅσο μπορεῖ. Μά κι ἂν τύχει νά σου μιλήσουνε, κρύβουν συνήθως τά πραγματικά τους στοιχεῖα σά νά ναι τίποτε κακοποιοί. Τό ἰδανικό, ἡ τελευταία λέξη τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι λέει, νά μήν ξέρεις οὔτε στή φάτσα τό γείτονά σου. Πονηρά πράγματα βέβαια προφάσεις πολιτισμοῦ, γιά νά διευκολύνονται οἱ ἀταξίες.

Γι' αὐτό ζηλεύω αὐτούς πού βρίσκονται στόν τόπο τους, στά χωράφια τους, στους συγγενεῖς τους, στά πατρογονικά τους. Τουλάχιστο, ἄς ἦμουν σ' ἕνα προσφυγικό συνοικισμό μέ ἀνθρώπους τῆς ράτσας μου τριγύρω.

(Γιά ἕνα φιλότιμο, 1964)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Ποιος είναι ο ιστορικός χωροχρόνος μέσα στο πλαίσιο του οποίου τοποθετεί τα θέματά του συνήθως ο Γιώργος Ιωάννου;

Μονάδες 15

B.1. Η γλώσσα του Γιώργου Ιωάννου έχει περιγραφεί ως «έκφραση κατ' επίφαση πηγαία, στην πραγματικότητα όμως επίμονα ψιλοδουλεμένη ως την τελευταία λέξη, ως την τελευταία συλλαβή.» Πρόκειται κατά τη γνώμη του Αλ.Κοτζιά για «μια γραφή που ο κουβεντιαστός τόνος της, η λιτότητα και η αμεσότητά της βλασταίνουν από τις βαθιές ρίζες του νεοελληνικού αφηγηματικού λόγου.». Να επιβεβαιώσετε τα παραπάνω γνωρίσματα της γλώσσας και του ύφους του συγγραφέα, αντλώντας από το κείμενο τέσσερα (4) παραδείγματα.

Μονάδες 20

B.2. Στο συγκεκριμένο πεζογράφημα παρουσιάζονται δύο κόσμοι. Ποιοι είναι αυτοί και ποια χαρακτηριστικά αποδίδει στον καθένα ο συγγραφέας;

Μονάδες 20

Γ. «Γυρνῶ μέσ στους προσφυγικούς συνοικισμούς... νά ἦταν ἔτσι ἡ ἀλήθεια»: Να αναλύσετε το απόσπασμα του κειμένου σε δύο περίπου παραγράφους.

Μονάδες 25

Δ. Το παρακάτω ποίημα του Γιώργη Μανουσάκη αναφέρεται στη σχέση του ανθρώπου με τους προγόνους του, όπως και το διήγημα του Γιώργου Ιωάννου, που σας δόθηκε. Συγκρίνετέ τα ως προς το περιεχόμενό τους.

Μονάδες 20

Ὁσφάνια

Σά δέντρα μεγαλόκλαδα
σκέπαζαν κάποτε τόν παιδικό οὐρανό μας.
Γεμάτα τὰ αὐτιά μας ἀπ' τό βουητό
τῶν λόγων τους κ' ὁ ἀέρας σάν καμμένος
γύρω τους ἀπό πράξεις ἀπόκοτες.

Τώρα μισεύουν ἕνας – ἕνας
Αὐτοί πού τούς θαρροῦσαμε
ριζωμένους κ' ἄσειστους
ἄλλοι λιγνεύοντας χρόνο μέ χρόνο
ὥσπου νά μείνουν μόνο ἕνας κορμός
ξερός και σκεβρωμένος, ὅλο χαρακιές,
ἄλλοι γέροντες ἄξαφνα
μ' ὅλο τόν ὄγκο τῶν κλαδιῶν τους.

Πάνω από τὰ κεφάλια μας ἀνοίγουνται
πλατιά διαστήματα κενοῦ
σάν νά συμπαρασύρουνε στήν πτώση τους
κομμάτια ἀπ' τό γαλάζιο θόλο.

(Γιώργης Μανουσάκης, *Ἄνθρωποι καί σκιές*. Ἀστρολάβος, Εὐθύνη 79, σ. 10.)

ΘΕΜΑΤΑ 2010
ΟΕΦΕ